कक्षा चारको नेपाली किताबमा समाविष्ट कथाहरूमा प्रयुक्त शब्दभण्डारको अध्ययन

शोधार्थी

ज्ञान बहादुर राउत

क्याम्पस रोल नं. : १३१

त्रि.वि.दर्ता नं. : ७०३-८७

परीक्षा रोल नं.: २१४०२९४/२०६५

शैक्षिक वर्ष : २०६३/०६४

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षण विभाग स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको ने.पा.शि ५९८ पाठ्यांश पूरा गर्ने प्रयोजनार्थ प्रस्तुत

शोधपत्र

सुकुना बहुमुखी क्याम्पस

शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

सुन्दरहरैँचा, मोरङ

२०७५/२०१८

कक्षा चारको नेपाली किताबमा समाविष्ट कथाहरूमा प्रयुक्त शब्दभण्डारको अध्ययन–ज्ञान बहादुर राउत

त्रिभुवन विश्वविद्यालयद्वारा सम्बन्धनप्राप्त

सुकुना बहुमुखी क्याम्पस

SUKUNA MULTIPLE CAMPUS

(स्नातकोत्तर तह कार्यक्रम)

सुन्दरहरैचा, मोरङ ☏ ०२१-५४५६१७

SUNDARHARAINCHA, MORANG ☏ ०२१-५४५७१७

स्था.: २०४८ फ्याक्स : ०२१-५४५७१७

(विश्वविद्यालय अनुदान आयोग बाट QAA प्राप्त) सूचना बोर्ड सेवा १६१८०२१५४५७१७

E-mail: sukunac@yahoo.com

पत्र सङ्ख्या Web site: www.sukuna.edu.np

चलानीनम्बर

विषय : मूल्याङ्कनका लागि शोधपत्र सिफारिस गरिएको सम्बन्धमा ।

श्री शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

नेपाली भाषा शिक्षण विभाग

सुकुना बहुमुखी क्याम्पस

सुन्दररहैँचा, मोरङ

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत भाषा शिक्षा विभाग स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको नेपा.शि. ५९८ को प्रयोजनका लागि प्रस्तुत **कक्षा चारको नेपाली किताबमा समाविष्ट कथाहरूमा प्रयुक्त शब्दभण्डारको अध्ययन** शीर्षकको शोधपत्र **ज्ञान बहादुर राउत**ले मेरो निर्देशनमा रही मिहिनेतका साथ तयार पार्नुभएकाले यस शोधकार्यप्रति म सन्तुष्ट छु । अतः यस शोधकार्य मूल्याङ्कनका लागि विभागसमक्ष सिफारिस गर्दछु ।

शोधपत्र समावेश गरिएको मिति

इश्वी.सम्बत् : ....th .... 2019.................मेघनारायण श्रेष्ठशोध निर्देशक

प्रतिवद्धता

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली भाषाशिक्षा विभाग स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको नेपा.शि. ५९८ को प्रयोजनका लागि प्रस्तुत **कक्षा चारको नेपाली किताबमा समाविष्ट कथाहरूमा प्रयुक्त शब्दभण्डारको अध्ययन** शीर्षकको शोधपत्र अर्को प्रयोजनका लागि कहीँ कतै पेस नगरेको र अनुसन्धान कार्य अत्यन्त मौलिक रहेको र यो शोधपत्र मार्फत कोही र कसै माथि पर्न जाने असरको जिम्मेवारी म स्वयम हुने प्रतिवद्धता व्यक्त गर्दछु ।

....

ज्ञान बहादुर राउत

एम.एड्. दोस्रो वर्ष

धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । त्यसैगरी यो शोधपत्र लेखन कार्यमा सहयोग पुऱ्याउनु हुने केशव विष्ट भाइलाई पनि धन्यवाद दिन चाहन्छु । यस शोध कार्यलाई विश्वासनीय र वैध बनाउन सर्वप्रथम कक्षा चारको नेपाली किताब प्रयुक्त कथाहरूबाट शब्द संकलन गरी नेपाली शब्द सागर र नेपाली प्रयोगात्मक शब्दकोषको सहारा लिइएको छ । यो शोधपत्र तयार पार्न धेरै जना महानुभावहरूको अमूल्य सहयोग प्राप्त भएको छ । उहाँहरूको अमुल्य सहयोग र सुझाव प्रति यथोचित कृतज्ञता ब्यक्त गर्न चाहन्छु ।

अन्त्यमा मलाई यस धर्तीमा पाइला टेकाएर बाँच्न सिकाउने मेरा पूजनीय पिता खड्ग ब. राउत तथा माता गंगामाया राउतप्रति भक्तिपुर्वक कृतज्ञता प्रकट गर्न चाहन्छु । साथै हरपल यस कार्यमा साथ दिने मेरी श्रीमती अम्बिका बस्नेतप्रति कृतज्ञता प्रकट गर्न चाहन्छु । यस शोधकार्यले सम्बन्धित क्षेत्रका विद्यार्थी, शिक्षक र शिक्षानुरागीहरूलाई अपेक्षित सहयोग पुग्न सकोस भन्ने आशा समेत ब्यक्त गर्दछु ।

अन्त्यमा यस शोध पत्रलाई कम्प्युटर टाइप गरी विशेष सहयोग पुऱ्याउने मोर्डन फोटो स्टूडीयो तथा कम्प्युटर सेन्टरका प्रो. धर्मेन्द्र दुलाललाई पनि धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

मिति :२०७५/११/०५ ज्ञान बहादुर राउत

शोधसार

शोधशीर्षक : **कक्षा चारको नेपाली किताबमा समाविष्ट कथाहरूमा प्रयुक्त शब्दभण्डारको अध्ययन**

शोध निर्देशक : मेघनारायण श्रेष्ठ

शोधार्थी : ज्ञान बहादुर राउत

क्याम्पस : सुकुना बहुमुखी क्याम्पस

पृष्ठसङ्ख्या :७ +६३+३

शैक्षिक वर्ष : २०७५ (२०१९)

प्रस्तुत अध्ययन कक्षा चारको नेपाली किताबमा समाविष्ट कथाहरूमा प्रयुक्त शब्दभण्डारको अध्ययन शीर्षकमा यो शोधकार्य गरिएको छ । यो शोधपत्र नेपाली भाषा शिक्षा विभाग स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको नेपा. शि. ५९८ पाठ्यांश पूरा गर्ने प्रयोजनका निम्ति तयार पारिएको हो ।

प्रस्तुत शोध कार्यमा कक्षा चारको मेरो नेपाली किताबको कथा विधामा प्रयुक्त शब्दहको अध्ययन गर्दा कार्य वा पदवर्गका दृष्टिले कक्षा चारमा १,०८८ शब्द समावेश भएको पाइन्छ । कक्षा चारमा नाम शब्द ३६३, सर्वनाम शब्द ८४, विशेषण शब्द ११४, क्रियापद शब्द ३२८, त्रियाविशेषण शब्द ९९, नामयोगी शब्द ३३, संयोजक शब्द ३४, विस्मयादीबोधक शब्द १० र निपात शब्द २५ रहेका छन् । स्रोतका आधारमा सबैभन्दा कम प्रयोग भएको शब्द आगन्तुक रहेको छ । कक्षा चारमा ६५ आगन्तुक शब्द प्रयोग भएका छन् । आगन्तुक शब्दहरू प्रायजसो अङ्ग्रेजी, अरबी, फारसी, भाषाबाट आएका छन् । आगन्तुक शब्दहरूको आवृत्ति अन्यको तुलनामा कम छ । स्रोतका आधारमा अध्ययन गर्दा सबैभन्दा बढी तद्भव शब्द रहेको देखिन्छ । तद्भव शब्दहरूको बाहुल्यतामा तत्सम र आगन्तुक शब्दहरू अलि कमि भएको पाइन्छ । तत्सम र आगन्तुक शब्द आवश्यकता अनुसार प्रयाग गरिएको पाइन्छ ।

यस शोधपत्रको पहिलो परिच्छेदमा शोध परिचय, दोस्रो परिच्छेदमा सम्बन्धित साहित्यको पुनरावलोकन र अवधारणात्मक ढाँचा प्रस्तुत गरिएको छ । त्यस्तै तेस्रो परिच्छेदमा अध्ययनको विधि र प्रक्रियालाई समावेश गरिएको छ । चौथो परिच्छेदमा कक्षा चारको नेपाली किताबमा समाविष्ट कथाहरूमा प्रयुक्त शब्दभण्डारको अध्ययन गरिएको छ । कक्षा चारको नेपाली किताबमा समाविष्ट कथाहरूमा प्रयुक्त शब्दभण्डारको अध्ययनमा प्राप्त तथ्याङ्कलाई तालिकीकरण र प्रतिशताङ्क समेत प्रस्तुत गरिएको छ । पुस्तकालयीय विधिको माध्यमबाट कथामा प्रयुक्त शब्दभण्डारहरूको व्याख्या तथा विश्लेषण, वर्गीकरण गरी अध्ययन गरिएको छ ।

यस शोधपत्रमा पाठको प्रकृति र विषयक्षेत्रसँग सहज शब्दहरू राख्नुपर्ने देखिन्छ । सबै स्तरका विद्यार्थीहरूको बौद्धिक स्तरमा ख्याल गरी शब्दहरू समावेश गर्नु आवश्यक देखिन्छ । विद्यार्थीहरूलाई स्वतन्त्र, मौलिक तथा खोजी गर्ने बानीको विकास हुने क्रियाकलाप तथा सिर्जनात्मक कार्यहरूमा उत्प्रेरित गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

विषय सूची

ख

शीर्षक	पृष्ठ नं.
प्रतिवद्धता	ख
सिफारिस पत्र	ग
स्वीकृतिपत्र	घ
कृतज्ञताज्ञापन	ङ
शोधसार	च
विषयसूचि	ज

परिच्छेद : एक

परिचय

१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि	१
१.२ समस्याको कथन	५
१.३ अध्ययनको उद्देश्य	६
१.४ अध्ययनको महत्त्व	७
१.५ अध्ययनको परिसीमा	७

परिच्छेद : दुई

सम्बन्धित साहित्यको पुनरावलोकन र अवधारणात्मक ढाँचा

२.१ सैद्धान्तिक साहित्यको पुनरावलोकन	८
२.२ सम्बन्धित साहित्यको पुनरावलोकन	१०
२.३ पुनरावलोकनको उपादेयता	१४
२.४ अवधारणात्मक ढाँचा	१५

परिच्छेद : तीन

अध्ययनको विधि र प्रक्रिया

३.१ अध्ययनको ढाँचा र विधि	१७
३.२ जनसङ्ख्या र छनौट रणनीति	१७
३.३ अध्ययनको क्षेत्र	१७
३.४ तथ्याङ्क सङ्कलनका साधान र तरिका	१७
३.५ तथ्याङ्क सङ्कलन प्रक्रिया	१८

३.६ तथ्याङ्कको व्याख्या र विश्लेषण प्रक्रिया १८

परिच्छेद : चार

व्याख्या र विश्लेषण

४.१ कक्षा चारको मेरो नेपाली किताबको कथा विधामा प्रयुक्त शब्दहरूलाई कार्य वा पदवर्ग र स्रोतका आधारमा वर्गीकरण गरी आवृत्ति गणना १९

४.१.१ कार्य वा पदवर्गका आधारमा धनको घमण्ड कथामा प्रयुक्त शब्दहरूको अध्ययन १९

४.१.२ स्रोतका आधारमा धनको घमण्ड कथामा प्रयुक्त शब्दहरूको अध्ययन २१

४.१.३ कार्य वा पदवर्गका आधारमा नीमको पात कथामा प्रयुक्त शब्दहरूको अध्ययन २५

४.१.४ स्रोतको आधारमा नीमको पात कथामा प्रयुक्त शब्दहरूको अध्ययन २७

४.१.५ कार्य वा पदवर्गका आधारमा दाजुभाइ र बूढबा कथामा प्रयुक्त शब्दहरूको अध्ययन ३१

४.१.६. स्रोतका आधारमा दाजुभाइ र बूढाबा कथामा प्रयुक्त शब्दहरूको अध्ययन ३३

४.१.७ कार्य वा पदवर्गका आधारमा बजा लौरी डाङ्डुङ कथामा प्रयुक्त शब्दहरूको अध्ययन ३८

४.१.८ स्रोतका आधारमा बजालौरी डाङ्डुङ कथामा प्रयुक्त शब्दहरू अध्ययन ४०

४.१.९ कार्य वा पदवर्गका आधारमा पछुतो कथामा प्रयुक्त शब्दहरूको अध्यायन ४५

४.१.१० स्रोतका आधारमा पछुतो कथामा प्रयुक्त शब्दहरूको अध्ययन ४६

४.१.११ कार्य/पदवर्गको आधारमा सत्यकामको अठोट कथामा प्रयुक्त शब्दहरूको अध्ययन ५३

४.१.१२ स्रोतका आधारमा सत्यकामको अठोट कथामा प्रयुक्त शब्दहरूको अध्ययन ५५

४.२ प्राप्ति तथा सारांश ५९

४.२.१ प्राप्ति ५९

४.२.२ साराश ६१

परिच्छेद : पाँच

निष्कर्ष र सुझाव

५.१ निष्कर्ष ६२

५.२ सुझावहरू ६३

५.२.१ नीतिगत तहका लागि सुझाव ६३

५.२.२ अभ्यास तहका लागि सुझाव ६३

५.२.३ अनुसन्धान तहका लागि ६४

सन्दर्भसूची